

**PEDAGOGLARNING MALAKASINI OSHIRISHDA MAKTAB
DIREKTORLARINING BOSHQARUV KOMPETENTLIGINI
TAKOMILLASHTIRISH**

Mamataliyeva Umida Xushboqovna,

Ta'lim menejmenti Oriental universiteti magistratura talabasi

Annotatsiya – ushbu maqolada xalq ta'limi tizimida boshqaruv faoliyatining eng muhim masalasi hisoblangan ta'lim muassasalari rahbarlarining malaka oshirishdan keyingi faoliyatini samarali tashkil etishning dolzarbligi va bosqichlari, ta'lim sifatini ta'minlashda rahbarlarning vazifalari yoritib berilgan.

Mustaqillik yillarida amalga oshirilayotgan ijtimoiy islohotlar jamiyatning barcha sohalarida jadal rivojlanish, suveren O'zbekistonning jahon infratuzilmasidan munosib o'rin egallashi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga xizmat qiladi. Ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy sohalarda ro'y berayotgan ijobiy o'zgarishlarda malakali mutaxassislar, salohiyatli rahbarlarning alohida o'rni bor. Zero, ularning sa'y-harakatlari bilangina jamoani mehnat zafarlariga ruhlantira olish, fidokorlik namunalarini ko'rsatish mumkin.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturiga ko'ra kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlash ta'limning mustaqil turi sanaladi. Uzluksiz ta'lim tizimining muhim bo'g'ini – malaka oshirish tizimida jamiyat hayotining turli sohalarida faoliyat yuritayotgan kadrlarning intellektual salohiyatini izchil rivojlantirishga e'tibor qaratiladi. Chunki pedagog xodimlarning voqeahodisalar mohiyatini to'g'ri talqin eta olish salohiyatlari ilmiy, texnik va texnologik jarayonlar ta'sirida jamiyatda kechayotgan ijtimoiy o'zgarishlarning ta'lim mazmunida aks etishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi.

Bu esa zamonaviy sharoitda rahbar kadrlarning kasbiy, rahbarlik salohiyati, boshqaruv mas'uliyatini chuqur his qila olishlariga nisbatan ijtimoiy ehtiyojning yuzaga kelayotganligini bildiradi. Shu bilan birga rahbar xodimlarning malaka oshirish kursidan keyin boshqaruv faoliyatini tashkil etishda qanchalik samaradorlikka erisha olayotganliklarini aniqlash mavjud vaziyatni baholash imkonini beradi.

Malaka oshirish – ijtimoiy o'zgarishlar, zamonaviy ilmiy yutuqlarga muvofiq mutaxassislarning kasbiy bilim, malakalarini yangilash, takomillashtirish orqali ularning davr talablariga muvofiq faoliyat yuritishlari uchun nazariy, metodik jihatdan tayyorlash bosqichi.

Malaka oshirish kursidan keyingi jarayon – sohalar mutaxassislari va rahbarlari tomonidan malaka oshirish kursida o'zlashtirilgan zamonaviy kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarning amaliyotga bevosita tatbiq etilishini ifodalovchi umumiy kasbiy

faoliyatning alohida bosqichi bo'lib, ta'lim sifati va samaradorligini kafolatlovchi omildir.

Maktab ta'limini rivojlantirish Davlat umummilliy dasturining asosiy maqsadi ham – birinchi navbatda qishloq joylardagi maktablarni malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, ular tarkibi sifatini oshirish, o'qituvchilar tayyorlash va malakasini oshirishning samarali tizimini yaratish hamda o'qituvchilar mehnatini rag'batlantirishni kuchaytirishdan iboratdir. Agar ushbu masalaga jiddiy e'tibor bersak ta'lim muassasalari rahbarlari uchun ulkan mas'uliyat, talablar va vazifalarni qo'yayotganligini anglaymiz.

Hozirgi kunda eng dolzarb muammolardan biri bu pedagoglarning malaka oshirish kursidan keyingi faoliyati bo'lib qolmoqda. Malaka oshirish natijasida erishiladigan sifat va samaradorlik avvalo o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalaridagi sifat o'zgarishlari, ikkinchidan, o'qituvchilarning dars jarayonida ta'limning interfaol usullaridan foydalanishlari, malaka oshirish kursida egallagan innovatsiyalarni amaliyotga qo'llashlari, maktab pedagogik kengashlari, ishlab chiqarish yig'ilishlari, metodbirlashmalarda kursda olgan yangiliklarni namoyon etishlari, tuman va shahar miqyosida o'tkaziladigan seminarlar, ochiq darslar, maktab olimpiadalarini doimiy ravishda o'tkazishlari hamda maktabda uyushtiriladigan fan oyliklari va darsdan tashqqari tadbirlarda faol qatnashishlarida ko'rinadi.

Buning uchun esa malaka oshirish tizimida ta'lim muassasalari rahbarlarining ham malaka oshirish kursidan keyingi faoliyatlarini to'g'ri yo'lga qo'yish lozim. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi qonuni, Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi talablarini amalga oshirish jarayonida umumiy o'rta ta'lim muassasalari rahbarlarining kursdan keyingi faoliyati samaradorligini oshirish ularni yangicha ishlashga, o'z ustlarida mustaqil izlanishga o'rgatish, ular tomonidan ilg'or pedagogik texnologiyalarning samarali o'zlashtirilishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga e'tibor qaratish ehtiyojini yuzaga keltirdi. Mavjud talab va ehtiyojlardan kelib chiqqan holda ta'lim jarayonida rahbarning malaka oshirish kursidan keyingi faoliyatining sifatini yangi bosqichga ko'tarish, mazkur davrda mustaqil ta'lim olish ko'nikma, malakalarini shakllantirish yuqori kasbiy darajadagi boshqaruvni tashkil etish imkoniyatini yaratadi.

Maktab rahbari shaxsiy ish reja dasturining taxminiy loyihasini amalga oshirish bosqichlari quyidagilardan iborat bo'lishi lozim:

- maktabning umumiy muammosi asosida faoliyat yuritish;
- tanlangan mavzu yuzasidan adabiyotlar ro'yxatini tuzish. Ularning annotatsiya qilingan kartotekasini tuzish, adabiyotlar ro'yxatini yangilari bilan boyitib borish.
- malaka oshirish jarayonida berilgan tavsiya va ko'rsatmalar asosida maktab ta'limini boshqarishga yangiliklar kiritib borish;
- boshqaruvda pedagogik texnologiyalardan foydalanish;

- maktab pedagogik kengashi hamda tuman XTB pedagogik kengashida amalga oshirgan ishlari haqida ma'ruzalar bilan chiqish;
- amalga oshirilgan ishlar va izlanishlar haqida matbuotda yoritib borish;
- rahbar xodimlarning malaka oshirish kursi oralig'idagi faoliyat samaradorligini oshirish;
- pedagoglarning kasbiy mahoratini takomillashtirish maqsadida ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanish, muntazam ravishda ochiq darslar o'tkazish va kuzatish.

Shuningdek, umumiy o'rta ta'lim maktablari rahbarlarining malaka oshirish kursidan keyingi boshqaruv faoliyatini samarali oshirishga imkon beradigan vositalar bilan qurollanishlari muhim talablardan biri hisoblanadi. Tashxis xarita, kundalik daftar, yozishmalar, so'rov xati, so'rov xatiga javob xat, taklif xati, taklif xatiga javob xat, tarjimai hol, anketa, test, so'rovnoma va tavsiya kabi hujjatlar, ish qog'ozlari boshqaruv faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Amaliyotda umumiy o'rta ta'lim maktablari rahbarlari o'zlarida malaka oshirish kursidan keyin yuqorida qayd etilgan hujjatlar, ish qog'ozlari bilan samarali, faol ishlash malakalarining yanada rivojlanishiga alohida e'tibor qaratishlari zarurligini tasdiqlaydi.

Shunday qilib, jarayon sifatida malaka oshirish kursidan keyingi boshqaruv faoliyatini tashkil etishda rahbarlar tomonidan barcha funktsiya va faoliyat yo'nalishlarining qamrab olinishini ifodalaydi. Rahbarlar har qanday jarayon singari malaka oshirish kursidan keyingi davrda boshqaruv faoliyati samaradorligini oshirish yo'lidagi amaliy harakatlarni muayyan talablar asosida ilmiy-nazariy va amaliy g'oyalarga tayangan holda tashkil etishlari lozim. Bu talab rahbarlar tomonidan malaka oshirish kursidan keyingi puxta asoslangan rivojlanish dasturini ishlab chiqish hisobiga qondiriladi. Rivojlanish dasturining g'oyaviy nuqtai nazardan yuqori saviyada bo'lishi, amaliyotga mos kelishi umumiy o'rta ta'lim maktablari rahbarlarining ma'naviy-axloqiy jihatlari, dunyoqarashi, rahbarlik qobiliyati, mahorati va tajribasiga bog'liq.

Yuqoridagi fikrlarimizdan kelib chiqib, mavjud sharoitda barcha turdagi ta'lim muassasalari, shu jumladan, umumiy o'rta ta'lim maktablarining rahbarlari tomonidan yo'lga qo'yilayotgan boshqaruv faoliyatini takomillashtirishga oid ishlarni tahlil qilish, pedagogik jamoa rahbarlarida kadrlarni tanlash, o'quv, ma'naviy-ma'rifiy va innovatsion jarayonlarni samarali boshqarish qobiliyatini yanada rivojlantirish malaka oshirish tizimi oldida turgan muhim vazifalaridan biri hisoblanadi, degan xulosaga keldik.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 28 dekabrda «Pedagog xodimlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirishni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida»gi 1026-sonli qarori.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining «Xalq ta’limi tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to‘g‘risida»gi PQ-3931-sonli qarori.
3. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak – T.: « O‘zbekiston» , 2017 y.
4. Karimov I.A. Yangi hayotni eskicha qarash va yondashuvlar bilan qurib bo‘lmaydi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2000. – 174 b.
5. Mardonov Sh.Q. Yangi ta’limiy qadriyatlar asosida pedagog kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish. – T.: Fan, 2006.
6. Po‘latov Sh.P. Umumiy o‘rta ta’lim rahbarlari uchun metodik qo‘llanma. – T.: 2011.
7. Yo‘ldoshev J.G‘. Malaka oshirish – ta’lim-tarbiya omili. – Toshkent: O‘qituvchi, 1993. – 136 b.